

Привредно - културне
Матике
за Сјеверну Далмацију

ГЛАС

Иzlazi Четвртом.

Привредно - културне
Матике
за Сјев. Далмацију

Годишња претплата за нашу државу 40 din., за
Америку 2 dolara, а за остало иностранство 80 din.
Чланови Матике добијају лист бесплатно.
Примјерак 1 din.

Шибеник, 13. Јуна 1931.
БРОЈ 105. ГОДИНА III.

Власник »Привредно-културна Матика« за сјев. Далмацију
Уредник Др. НИКОЛА СУБОТИЋ
Уредништво и управа — Улица Бождара Петрановића
Телефон бр. 63. — Број чек. рачуна 38.242

Наш досадашњи и будући рад

У трећој години свoga излажења »Глас« може из своје прошлости изнијети многе радосне и тузне успомене. Доčekан је и примљен и од многих до данашњег дана сматран као израз наших патња, са улогом, да не само наричемо над нашоm »клетом судбином«, већ да прикупља све one, који осјећају тежину наших времена и нашег положаја, на заједничку сарадњу и стварање бољих услова развика.

Многи изабрани људи Сјеверне Далмације осјетили су овакову улогу нашег »Гласа« и Матике и у јавном мишљењу ових крајева наш је лист заузео своје мјесто, одакле се више не може потиснути. Он не билежи само наше напоре за израђивање културног и привредног развика већ је постао и глас савјести наших крајева.

Цјело ово вријеме од почетка излажења листа било је испunjено са великим poteškoćama и жртвaма појединаца, да не пропадне већ да се одржи и развије ради наше заједничке организације, која истче и превише крупна питања, да нас окупи, без обзира на све друге разлике, које могу постојати међу нама.

Слаби познаваоци, они који неће и не могу разумјети ни наше потребе ни нашу душу били су увијек брзи, да нас осуђују са мржњом и клеветama и увијек спори, да разумију и осјете наша права настојања. Са неком насладом и злuradoшћу извукли би какав израз или dio каквог чланка, да нашем покрету даду неко друго значење, без обзира на своје улоге, које имају у нашем друштвеном, националном и државном животу.

Наш је лист био и биће слободна гoвoрница, да се изазову, чују и изразе разна мишљења и то слободно израђивање наш је циљ и наш понос, као основа за cjelokupni програм нашег рада, који има у себи све елементе просјетног, привредног, културног, и здравственог напретка, са којима се развија живот и других крајева нашег народа и других народа свијета.

Наша досадашња појединачна настојања увела су и у трећу годину наш лист и одржала на дневном реду многа питања, а сада су се прилике толико развиле, да сав терет рада неће падаати само на поједине људе, већ ће дјеловати цијели један апарат, који ће одржавати веze, стварати организације и подржавати их у раду, тражити појединце и уводити их у наша питања, извршавати подјелу рада и истцати сва она питања, која се могу и морају остварити и у нашим приликама.

Са овим развијањем и проширивањем рада, повећава се дужност и наших сарадника, да са своје стране појачавају сарадњу, која им се олакшава и осигурава у једној великој и заједничкој организацији. Послије пребрдених poteškoća у раду, послје него су се искристалисала питања, која морамо најприје остваривати и пошто смо добили

праве и истинске сараднике, сваки наш човек, који има barem нешто воље да ради, па био то полуписмени seljak или образован човек, моћи ће наћи увијек ослона у својој заједничкој организацији.

Сада наступа један нови период у развiku наших организација, јер досад се је радило мимогред и ukoliko су поједини људи могли доспјевати поред својих других обавезних послова, али сада имamo наш апарат, који ће се само с тим бавити и нашу centralу, у коју ће се све skupљати и одакле ће се распоређивати, потцати и ријешавати сав рад.

У Kninu се је наша Матика опет окућила, помоћу наших пријатеља у Splitу, Шибенику и разним мјестима Сјеверне Далмације, послје годину и по дана бескућништва и жртвовања појединаца и за ова питања чланови и пријатељи Матике могу се обраћати сада својој centralи у Kninu, којој треба слати и све остало што се односи на Матичу: чланарину, прилоге, дописе и све оно што се односи на сарадњу са Матиком. Нарочито они пријатељи и чланови Матике, који са нестрпљивом очекују, да се у нjoj живље ради, треба да се одмах јаве секретаријату Матике у Knin са својим предлозима и жељама, да се што прије изврши распоред повјереника, течајева, оснивања у појединим мјестима организација итд.

Нови Управни Одбор Матике, (gg. dr. Ivan Grgić, Dušan Novaković, Stevo Dabić-Becker, Danilo Petranović, Simo Simić, Ljubomir Vrcelj) изабрао је из шрег одбора за свoga претседника г. dra Uroša Desnicu. Секретаријат, кому је Управни Одбор ставио у дужност, нашао је уредника листа у Шибенику г. Milana Brkića, свршеног правника, чије су чланке читаоци »Гласа« већ могли запазити. Али поред тога што ће »Глас« излазити у Шибенику ради јединствености у раду и сав материјал за лист треба слати Секретаријату Матике у Knin, као и све остало што се односи на Матичу.

Идући број »Гласа« излази по овом распореду.

Lazar Matić
Sekretar »Maticе«.

Пред Видовдан на Косову!

Ове године о Видовдану на Косову, поред помена свима борцима и мученицима за слободу, наступају први пут код нас наше сеоске соколске чете, представља се »Ропство Јанковић Стојана«, приређује се хигијенска и пољопривредна изложба, поред осталог програма, који ће се објавити на вријеме у »Гласу«.

Спремајте се на Косово!

Одбор

Одлуке једне конференције

У суботу 16. маја састали су се у просторима »Привредно-културне Матике« представници неколико наших понајбољих seljака, учитеља и sveštenika, те су претресали наша најважнија питања и сви су се сложили да треба радити, да се што прије оствари:

1. Здравствена Задруга у Kninu

Задругари ће помоћу своје Здравствене Задруге имати своју ambulantu, апотеку, задружног љекара и моћи ће остварити и многе друге потребе, као: хигијенско уређивање станова, стаја, свинјака, kokoшњаке, дубришта, захода итд. Осим тога држаће се предавања из хигијене, домаћински и домаћички течајеви, вршити разне асанације и радити у појединим селима на стварању народних домова за здравствене и друге потребе, купатило, школане, читалнице итд.)

2. Kreditna Zadruga Privrednog Saveza

Поред својих сеоских кредитних задруга треба нам и једна заједничка кредитна установа, у којој ће задругари бити учитељи, sveštenici и људи са села, поред појединих грађана, који ће наш рад потпомогати. Међу нама самима треба да ојача једна кредитна установа на задружној основи, која ће бити кvas кредитног пословања у нашем крају и прикупљати сваку пару, да се и код појединаца појача штедња из заједничке потребе ствара капитал.

3. Дачки Дом у Шибенику, за који је још 1927. године држана баš

овдје у Kninu једна skupština, па је по цијелој Сј. Далмацији купљено прилога, па је већ и skupљена једна лијепа свота. Ово треба попунити, да се што прије овај »Дачки Дом« оствари, како би људи из наших села и вароши могли своју djecu у njemu školovati под dobrim надзором, без бојазни, да ће се djeca искварити.

4. Sokolske seoske čete

које су се већ počele остваривати, те ће учествовати и на нашој Видовданској Svečanosti на Kosovu код Lazarice, треба да се што више шире по селима, јер се у тим четama наша младарија учи људству, братству, дисциплини, чува и развија здравље и припрема се за сваки други развика.

5. Zadrugno-prosvjetni tečaj

Одлучено је да се одржи један кратки теčaj за учитеље и sveštenike ради живљег рада по нашим селима. Тај би теčaj био један договор и припрема за један заједнички план рада у појединим крајевима. Исти такав теčaj, али за који треба barem 2-3 седмичке одржаће се и за seljake, да се и они упуте у разне послове, да их сами воде или припомажу у njима.

Закључено је да се сазову још једном сви учитељи и сви sveštenici из среза kninskog, а затим по другим срезovima, а исто тако да се одрже sastanci и са seljacima у svetačne дане, кад су слободнији од посла и да се без престанка упућује људе на рад.

S. M.

Сједница вјећа опćине Шибеника и оставка одборника Дра Ч. Медина

Дана 30 V одржана је дуго очекивана сједница вјећа опćине Шибеника, на којој је прихваћен буџет за год. 1931 и ријешено, да опćина Шибеничка санира станје Тежачке Задруге, која је под ст. чajом. Један израз у говору претседника опćине, г. dra Smolčićа, изазвао је protest опćинског одборника, г. dra Ч. Медина, који је иза тга упutio писмену оставку Banовинској управи на чаш одборника. Оставка је овако мотивисана:

На задњој сједници опć. вјећа од 30 V, prigodom расправе о опćинском прорачуну, мирно, стварно и бирajuћи израза да не повредим било чијову осјетљивост, узео сам ријеч да критикујем начин, методе и систем на temelju којег се израђује опćински прорачун.

Ова критика, о садржају које чу ниже навести, је данас једно опće гледиште, које заузимљу и стварно примјенују све веће и важније опćинске и самouправне јединице вани и у домовини.

Претпостављајући дакле да опćина Шибеник ствара данас одлуке од судbonосне важности ангажујучи свој буџет у разне велике потхвате, зајmove, разна финансирања и новчана спаšавања, градње школа, клоанице,

ribарнице, internata за држ. учит. школу, купњу земљишта за гимназију и безброј других ствари, рекао сам да је чудно и у неку ријеч и hazardно да такав опć. прорачун саиња уз самог опć. тајника или благajника опć. начелник, као што је то извољило сам признати.

Казao сам с тога да је потребно да такав прорачун буде саињен сарадњом једног за ту сврху постављеног буџетског и финансијског одбора као и стручних одбора потребитих да у појединим вањним питањима донесу своје мишљење и да је у данашњем времену ствар најпримитивније политичке увидавности порадити да такав прорачун буде манифестација већ створене и израђене воље добромислићих грађана а нипошто да даје изглед једне самовоље, преузетности и најуже ограничености.

Казao сам уз остало да је свако поманјканје примјене овог гледишта кривац и једини кривац свим оним прошлим грешкama и станју, које је од увијек чинило Шибеник поприштем невидених и најогорченијих локалних борба, ради којих су најбиталји интереси ове опćине најљуће stradali.

Казao сам да су данас опćине једине и најважније претставнице свих

kru, njihov lokalnih interesa i da treba voditi najozbiljniji račun i o onom što se sve oko nas događa te da s toga za taj **golemi posao** ne dostaje ni fizična ni psihična snaga samo jednog čovjeka.

Istakao sam da Šibenik naglo nazaduje upozorujući primjerice na činjenicu da je u njegovoj luci promet od g. 1928 do 1930 pao od 4 milijona tona na sama dva! Kazao sam stoga da nazadovanje privrede uopće a osobito obzirom na ovaj i tako stalno pasivan kraj, mora imati svojeg odraza u proračunu, komunalnom radu i politici. Od svega toga ništa se ne vidi već naprotiv dugovi konstantno i nerazmjerno privredi silno rastu, nastaje preopterećenje, koje mora dovesti do stagnacije i u najmanju ruku rečeno do i daljeg naglog silaženja u neznano. S toga sam naročito podvukao da je neophodno potrebito uvadati princip apsolutne štedaje u svim pravcima i da je radi toga saradnja svih dobromislećih najnužnije potrebna ne samo radi općih prilika već i radi odgojnih prilika mlađeg naraštaja onih koji dolaze.

Izjavio sam da ću ipak glasovati za ovaj proračun i ako iznesen tek u polovici proračunske godine moleći upravu da za buduće pri stvaranju budžeta posluži se ovim općim smjernicama, jer će tim najbolje poradići da se kod neupućenog ili apatnog neuvjesnog građanstva stvori građanska solidarnost i građanska svijest, koja je ovdje toliko potrebna.

Kazao sam da tereti, koji se ovim nameću građanstvu srednjeg staleža postaju sve to težim a u budućnosti će biti i nesnosljiviji, jer nema izgleda da bi se ni opće a kamo li privredne prilike Šibenika i sjeverne Dalmacije ni u dogledno vrijeme poboljšale.

Priznao sam s toga velike poteškoće pred kojim stoji ova općina, ali sam prigovorio metodama rada, koje se danas primjenjuju i koje su vrlo opasne ako ne i nezdrave.

Kazao sam napokon da se ovdje ne radi o izražavanju povjerenja ili nepovjerenja kao i to da se ne radi o pojedinim stavkama proračuna, već o jednom pogrešnom sistemu rada koji nije ni savremen ni podesan za naše prilike. Ove stare metode rada koje u prošlosti nijesu ništa dobra donijeli neće ni u budućnosti. Šibenik ima mladih i krepćih snaga, koji će njegov život povesti sigurnijim putem i koji će pronaći **nove metode rada**

prokućiti nove puteve za bolju budućnost.

Za ovu sjednicu opć. vijeća donešen je dnevni red od 20 tačaka, dok je sam opć. proračun morao biti predmetom vijećanja barem jedne a i više sjednica.

Pretpostavljajući dakle kada jedan čovjek sam sastavlja proračun te je po višestrukoj izjavi sam nosioc čitave finansijske općinske politike, da će barem znati informirati vijeće o finansijskom stanju općine. S toga sam stavio nekoliko konkretnih pitanja bitne naravi.

Mjesto jednog doličnog i stvarnog odgovora koji je svak morao očekivati, g. načelnik uzeo je za predmet svojeg odgovora gradske brbljarije, insinancije i slične stare metode skrećući diskusiju na lično polje. Nešto konkretnog bilo je daleko od realnog.

Uvrijeđen ovakvim odgovorom morao sam prosvjedovati i navijestiti ostavku, jer su takvi odnošaji upravo nemogući.

Pozvan da saradujem, odazvao sam se srcem i dušom želeći najbolje i radeći samostalno i samopregorno. Grehota je da se takav rad ne može da shvati. Ja sam tako napustio svaku debatu, koja bi mješte željenog rezultata dovela prema ovoj borbenoj metodi g. načelnika samo do neželjenih gorih incidenata.

Zatim je slijedilo pitanje Težacke Zadruga u Šibeniku. Čudan prizor, gdje *vijećnici zadržavaju* glasuju za svoj predlog a straga njihova dovedena masa pozdravlja jednog vijećnika koji reče da bi utjerivanje zadružnog doprinosa moglo dovesti do krvi! Govori o slobodnom odlučivanju vijeća pod takovim prilikama ne znam ko može? Ovo se je zasludilo sa strane načelnika i jednog vijećnika suviše s raznim frazama o vladinoj i banovinskoj pomoći, kada se stječaj skine i dugovi zadrugi plate. Ja sam predlagao da se imenuje odbor koji će predlog uprave proučiti i donijeti svoje mišljenje. Ističem da sam dan prvo bio kod g. opć. tajnika da mi dade na uvid predlog opć. uprave vrhu asanacije T. Zadruga, a ovaj mi je kazao da nema ništa drugo do li molbe težaka, a kada sam tražio informaciju kakav će biti predlog uprave, kazano mi je da drugo nema ništa.

Pod ovakvim prilikama ne daje se saradivati i uz najviši lični samopregor ne samo s razloga što ubija

u srce svako predmetno ozbiljno raspravljanje vrhu vitalnih pitanja evo općine, za koja se nastoji da se posvrše u nečuvano brzo vrijeme, već i stoga što stvaraju uzbuđenje, razmirice, mržnje, osvete i neslogu u doba kada je zahtijev da toga ne bude i da se tome na svaki način izbjegava. Ako se pod saradnjom ima razumijevati mameluštvo, lakajstvo, poniznost i strahopočitanje, u ostalom lažno i neiskreno do prve prigode, tu me se neće nikad naći a ružno vara se svako ko misli da je moj rad pod ičigovim uplivom i bilo pod kojim drugim intencijama osim da se postigne dobro i korisno. I ja sam mogao i imao

Putovanje na Mljekarski kongres u Kopenhagen

Vanredna prilika, da naši mljekari uz jeftin novac posjete Dansku, tu najnapredniju mljekarsku zemlju na svijetu

Kako je „Mljekarski List“ već u više navrata pisao, priređuje uredništvo u saradnji sa danskim stručnim mljekarskim krugovima i našim konzulatom u Kopenhagenu zajedničko putovanje na svjetski mljekarski kongres, koji se održava u Kopenhagenu, glavnom gradu Danske, dne 14. do 17. srpnja t. g.

Program toga putovanja jest slijedeći:

10. srpnja (petak) odlazak iz Zagreba preko Beča do Berlina, gdje učesnici ostaju jedan dan te im se tako daje prilika, da pod stručnim vodstvom pregledaju znamenitosti glavnog grada Njemačke i da se upoznaju sa životom u tom ogromnom milijonskom velegradu.

12. srpnja (nedjelja) stižu učesnici nakon prekrasne vožnje po moru u luksuznom brodu u Kopenhagen, odakle odmah kreću na prvi izlet u dansku provinciju. Toga se dana posjećuje danski gradić Ringsted, u kome se u to vrijeme baš održava velika stočna izložba, pa se učesnicima tako pruža izvanredna prilika, da se upoznaju s kvalitetom danske stoke, koja je na daleko poznata. Na izložbi se, dakako, u prvom redu izlažu dvije danske rase, ali se inače nalaze i pretstavnici ostalih rasa Sjeverne Evrope, kao i napose engleskih. Iste večeri po povratku u Kopenhagen posjetit će učesnici najveće skandinavsko ljetno zabavište „Tivoli“. To je zabavište otvoreno samo za vrijeme ljeta, a uređeno je u srcu Kopenhagena, baš uz samu gradsku vijećnicu

dovoljno poznavanja stvari da obranu g. načelnika oborim, njegove doskočice da učinim smiješnim i neupućenost itd. na nedvojbena način dokažem u svakom pitanju dnevnog reda a osobito proračuna. To nijesam učinio, jer sam lealan protivnik a nipošto živinski odgojen da se na bezpomoćnom osvećujem.

Buduć dakle potpuno neodvisan i samostalan, nastavak jedne ovakove saradnje i pod ovim prilikama nije moguć i stvara uznemirivanja koja su po moje zdravlje ubitačna.

S toga držim da je moja ostavka u svakom pravcu osnovana te molim da se kao opravdana uvaži.

u prekrasnom parku s divnim jezerom u sredini. Čio je perivoj uvečer osvjetljen s tisućama žarulja u svim mogućim bojama, a ogromni broj posjetilaca, nedjeljom redovno preko 50.000, daje cijelom zabavištu posebni čar, te se čini, sa svim mogućim posebnim odjelima i zabavnim uređajima, kao da je čovjek prenesen u kakovo carstvo ili da proživljava priče iz tisuć i jedne noći.

13. srpnja pregledat će učesnici sam Kopenhagen pod stručnim vodstvom. Posjetit će se najznamenitije naučne i umjetničke institucije, pregledati najljepši parkovi i šetališta, javne zgrade, gradska vijećnica, parlament, kraljevski dvor itd., sve to uz opširno tumačenje, tako da će učesnici u to kratko vrijeme doći dobro da se upute u kulturni život Danske. U večer se održava posebna svečanost za učesnike kongresa. Tu svečanost priređuje odbor za održanje kongresa.

14. srpnja prisustvuju učesnici samome svečanom otvorenju kongresa. Toj svečanosti prisustvovat će danski kralj Kristijan X., kraljevska vlada i uopće elita danskog društva. Nakon otvorenja kongresa, kada započne samo zasjedanje, t. j. stručna predavanja itd, organiziraće se za učesnike iz naše zemlje posebni izlet u dansku provinciju. Predavanja na kongresu kao i diskusija vodi se na engleskom, francuskom i njemačkom jeziku. Oni, koji žele prisustvovati kongresu, mogu to učiniti, dok će se za ostale prirediti posebni izlet, od kojega će vje

O postanku Jugoslavije

(Nastavak)

U međunarodnoj situaciji nastaje preokret, koji pogađa u glavu i našu narodnu stvar. Rusija se spliče i iscrpljuje u ratovima s Napoleonom kao saveznik Pruske, Engleske i Austrije. Sveta Alijansa postaje sredstvo u rukama austrijskog kancelara kneza Metternicha i zavodi crnu reakciju u Evropi. U jugosl. narodu nastaje opća pometenost i zabuna. Narodni ugnjetitelji iskorišćuju tu situaciju za sebe i obaraju tek podignuta ognjišta slobode, Karađorđeva bolest i nesloga nar. starješina, koje su intrigama izazvali spoljašnji neprijatelji, donijeli su teške posljedice. Turska u krvi ugušuje Karađorđevu Srbiju 1813, a Austrija ruši Napoleonovu Iliriju 1814 godine, ali oslobodilačka misao ne da se ugušiti. Na poprištu ljute borbe ostaje još samo mala Crna Gora. Već 1814 godine diže bunu u Srbiji Hadži-Prodan Oligorijević, ali bez uspjeha. God.

1815 u Srbiji izbija drugi takovski ustanak za slobodu. Kao vođa toga ustanka ističu se: vojvoda Miloš Obrenović s braćom Jovanom i Jevrom, Tanasko Rajić, Arsenije Lomo, Lazar Mutap, braća Čarapići, Petar Nikolajević-Moler, prota Matija Nenadović, prota Nikola Smiljanić, Jovica Milutinović, i drugi. Ustanici pobjeđuju Turke kod Čačka, Ljubića, Požarevca i na Dulju. Na osnovu neizvršive VIII tačke bukareškog mira od 1812 god. Rusija se diplomatskom akcijom zauzima za Srbe kod Porte i primorava je na pregovore. U tim pregovorima koji su dugo trajali izbijaju na površinu neobične diplomatske sposobnosti narodnog vođa Miloša Obrenovića. Srbija najzad stiče polunezavisnost, a turski garnizoni ostaju još samo u gradovima. God. 1830 izlazi posebni sultanov hatišerif kojim Miloš Obrenović dobija nasljedno kneževsko dostojanstvo, a tri godine docnije Srbija se proširuje za šest novih nahija. Srbija se odmah uređuje kao moderna država i postaje

opet glavni oslonac jugoslovenske slobode i prosvjete. God. 1830 pobuniše se bosanski velikaši, protivnici turskih reformi, i izabraše za vezira Huseina bega Gradaševića »Zmaja od Bosne. I kada je bosanska muslimanska vojska 1831 stigla na Kosovo, u njoj je uzavrela naša narodna krv, pa je uoči boja zapjevala gromko:

»Mi idemo na Kosovo ravno,
Gdje nam stari slavu izgubiše,
Staru našu slavu pradjedovsku.
I mi ćemo na polju Kosovu
I' izgubit' vjeru i junaštvo,
Ili ćemo, ako Alah dade,
Dušmahina svoga pob' jediti
I u Bosnu vratiti se slavno«.

I zaista pobijedili su tursku vojsku, ali druge godine zbog nesloge bili su potpuno savladani. Tako je propao i njihov pokret za avtonomiju Bosne i Hercegovine (1832 god.) Hercegovina je dobila posebnog vezira i postala zasebna oblast.

U to doba razvija se romantičarski pokret i zahvata sve evropske zemlje. Pod njegovim uticajem vrši se kulturni i politički preporodaj i svih

slavenskih naroda. Preko čehoslovačkih preporoditelja Dobrovškoga, Šafarika, Štura i Kolára šire se naglo po svim slovenskim zemljama krupne ideje panslavizma i slavjanofilstva. Kod svih slovenskih naroda budi se svijest o kulturnoj zajednici i uzajamnosti, stvara se i nova slovenska nauka — slovenska filologija. Stvara se i kod nas kult narodnog jezika i prošlosti, raste interes za sve što je narodno i narodsko, diže se jak bedem u nacionalnoj svijesti protiv tuđinskih nastaja i štetnih uticaja. God. 1826 u Pešti se osniva književno i prosvjetno društvo „Matica Srpska“, a po ugledu na nju niču Matice i ostalih slovenskih naroda, sve jedna za drugom. Na sve strane osnivaju se dačka omladinska udruženja sa širokom slovenskom i jugoslovenskom ideologijom. Od god. 1829 do 1831 javlja se u Gracu jedno dačko udruženje pod karakterističnim imenom kako jedni kažu *Ilirski klub* a drugi *Srpska vlada*. U njoj su bili udruženi srpski, hrvatski i slovenački

rojatno imati više koristi. Tom će se prilikom automobilima proći sjevernim dijelom otoka Sjælland (to je otok, na kome leži i sam grad Kopenhagen) te će se pregledati i neki danski historijski dvorci, koji se odlikuju vanredno lijepim svojim položajem i divnom izgradnjom.

15. srpnja preplavit će učesnici u dvosatnoj morskoj plovidbi Oeresund te će se iskrcati u susjednoj Švedskoj u gradu Malmö. Malmö je iza Stockholma jedan od najvećih gradova Švedske. Tu će se pregledati gradske znamenitosti, a za vrijeme same plovidbe pruža se prekrasan skupni pogled na ogromnu kopenhasku slobodnu luku. Uopće je slika Kopenhagene kada se promatra s otvorenog mora, vanredno lijepa, a kako se plovi u modernom uređenom brodu te se prelazi kroz prekrasne dijelove morske obale, što je zbog svoje ljepote nazvana danskom rivijerom, jasno je, da će to biti plovidba, koju nijedan učesnik ne će tako brzo zaboraviti.

16. srpnja prirediti će se opet izlet u okolicu Kopenhagena, pa će učesnici tom prilikom upoznati rad u poznatim danskim majstorski uređenim zadružnim klaonicama. Pregledat će se rad klaonice u gradiću Roskilde odnosno Køge.

17. srpnja započinje tada povratak rastanak s Danskom. Da se učesnicima međutim pruži prilika, da još iz vlakova vide što veće dijelove Danske, putovat će se ili kroz veliki dio Danske preko otoka Fyena do Hamburga ili preko otoka Moena, jednog od najljepših krajeva Danske, do Berlina.

18. srpnja stižu učesnici u Berlin.

19. srpnja nastavljaju vlakom kroz gotovo čitavu Njemačku do Münhena i odatle dalje kroz Austriju preko Salzburga do granice te preko Ljubljane do Zagreba.

Već se po samom programu lako vidi, da će ovo putovanje za sve učesnike biti svakako neobično poučno i zabavno, a ako se uzmu u obzir sve znamenitosti i ljepote, koje će na taj način učesnici upoznati ne samo u Danskoj, toj idealnoj zemlji poljoprivrednog i mljekarskog napretka, nego i u drugim zemljama, kroz koje put vodi, nema sumnje, da će to putovanje biti za sve učesnike doživljaj, koga će se sjećati za cijeloga svoga života. Čitavo je putovanje u s'gurnim rukama, organizacija je de-

studenti, pa je u stvari to udruženje bilo *Jugoslovenska vlada*. Na čelu te »prve jugoslovenske vlade« — da je tako nazovemo — bio je despot ili »pretsjednik ministarstva« Srbin Vršovac, a kao »ministri«: Mojsije Baltić za unutrašnje poslove; Jovan Šupljak, brat docnijega srpskog vojvode Stevana, za inostrana djela; Božidar Petranović, naš šibenčanin, za finansije; Josif Plavšić, »veliki admiral« za ratnu flotu; Slovenac Slomšek, docnije tako zaslužni slovenački biskup, za poljoprivredu; itd. Među ostalim članovima te vlade bili su kao »praktikanti«: Ljudevit Gaj, Dimitrije Demeter, Đorđe Mušicki, brat mitronosnog pjesnika Lukijana, i drugi. I tako, u vrijeme carovanja svemoćne Svete Alijanse i najpotpunije vlasti Metternichove, ta »prva jugoslovenska vlada« prije ravnih stotinu godina bila je javno priznata i uvažavana od svijlu penzionisanih austrijskih oficira i beamtera koji su se u to doba rado okupljali u štajerskom Gracu. Gaj je poslao pisao kako je u tome društvu

МИЛИЦА В. НОВАКОВИЋ
И
ИНГ. ЈОРДАН ДИМИТРИЈЕВИЋ
ВЕНЧАНИ

Београд - Негошин (Буково), 4. јуна 1931.

Важи као директна обавест.

taljno i vanredno brižljivo provedena, svagdje je pobrinuto, da se učesnici osjećaju ugodno i dobro, a napose u Danskoj posvećena je naročita briga i tome, da se učesnicima sve jasno protumači i pokaže što više od svega onoga, za što se predmnjeva, da imaju najviše interesa. I kada već sam program toliko obećava, treba još bez pretjerivanja reći, da će učesnici vidjeti još mnogo toga, što u programu i nije spomenuto, jer se ne može sve tako detaljno obuhvatiti u ovako zbijenom programu.

Cijena ovisi o broju učesnika. Ako se javi najmanje dvadeset osoba, stajat će čitavo putovanje 250 danskih kruna, odnosno u našem novcu 3.750 dinara. U toj je cijeni uračunan podvoz željeznicom, brodom i automobilima od jugoslovenske granice na polasku pa do granice na povratku, što znači, da će svaki učesnik posebno kupiti željezničku kartu do granice i natrag. U cijeni je inače uračunana cijela opskrba, hrana je prvorazredna, hoteli naročito izabrani. Jedino piće (vino, pivo itd.) te posebne zabave i slično plaćaju učesnici svaki za sebe.

Svi oni, koji se interesiraju za ovo putovanje, neka se odmah jave a najkasnije do 10. juna o. g. upravi »Mljekarskog Lista«, odakle će naknadno dobiti još sve potajne obavijesti od posebnog interesa, n. pr. o opremi, koja je potrebna za put, o viziranju putnih isprava, o točnom času odlaska iz Zagreba i danu povratka u Zagreb i sve ostalo, što je od posebnog interesa za svakog pojedinca, a što se ne može štampati zbog premalenog prostora u samome listu.

Na koncu se još pripominje, da će učesnici imati dovoljno prilike, da pregledaju više zadružnih danskih mljekara u pogonu i punom radu, gdje će im se održati kratka informativna predavanja o organizaciji i radu danskog mljekarstva i uspjesima, koje je ono tim svojim radom postiglo.

Jasno je, da je ovo jedinstvena

prilika, koju naši mljekari i ostali, koji se za ovo putovanje interesiraju, treba da iskoriste. Ne zna se, kada će i uopće da li će uspjeti ponovno organizirati ovako putovanje u Danskoj, ali je sigurno, da će takovo putovanje, ako se ponovno organizira, biti mnogo skuplje, budući da se ovaj puta iskorišćuju sve povlastice, koje su s raznih strana odobrene prigodom održanja svetskog mljekarskog kongresa u Kopenhagenu.

Uprava »Mljekarskog Lista«.
Zagreb, Trg. Kralja Tomislava 21.

Позив задругарима :

У суботу, 13. јуна, од 11 сати прије подне одржаће се у просторијама Привредно-културне Матице у Книну оснивачка скупштина Здравствене Задруге у Книну, па молимо све добре задругаре и пријатеље задругарства, да дођу на ову скупштину.

ПРОМ. ОДБОР.

ISPRAVAK

Na osnovu čl. 26 Zakona o štampi izvolite donijeti ispravku u vašem cenjenom listu »Glas« a na dopis iz Plavna izašlog u »Glasu« br. 100 III. god. od 4 aprila na 4 strani u trećem stupcu. Nije istina da dnevno, preko mesec dana umire po 2-3 osobe, te ni to da na našim grobljima svakog dana po 2-3 groba nova.

Utvrđeno je da je u selu Plavno od 15. februara do 1. aprila umrlo svega 20 osoba i to 15 djece do 3 godine starosti, 2 osobe preko 60 godina, jedna žena iza porođaja i jedna osoba od 20 god. stara od tuberkuloze a jedna od naravne bolesti. Ta sitna djeca umrla su ponajviše od gripe i slabog higijenskog života.

Knin 5. maja 1931.

Sreski Načelnik:
Dr. Prica.

»baš kako kroza san gledao u budućnosti bajnu sliku preporođene nam narodnosti«. Kada su članovi te vlade stupili u javni život postali su prvi borci za veliku misao jugoslovenskog narodnog jedinstva. I po ostalim dačkim udruženjima vjerovalo se tada, da je XIX vijek »vijek Slovena«. Tako se kao odjek općega slovenskog preporođaja, Napoleonove Ilirije, dizanja Srbije i Vukovih književnih djela, javio god, 1830 u Hrvatskoj znameniti ilirski pokret sa širokom jugoslovenskom koncepcijom. Središte mu je bilo u Zagrebu, a vođa Ljudevit Gaj. S njime je radila ona odabrana predaja kulturnih pregalaca, među kojima su se istakli: graf Janko Drašković, Ivan Derkos, Ivan Kukuljević-Sakcinski, Antun Mažuranić, Vjekoslav Babukić, Bogoslav Šulek, Stanko Vraz, Dimitrije Demeter i drugi. Taj pokret je probudio cijelo hrvatsko pleme iz nacionalnog mrtvila i postavio temelje modernom hrvatstvu, koje su povlašćeni staleži malo ranije bili predali na milost i nemilost probude.ih i šovi-

nističkih Mađara. Razvile su se tada u cijeloj Hrvatskoj i Slavoniji one ogorčene borbe između narodne ilirske stranke i mađarona, i to u saborima, u županijama i na ulici. God. 1843 austrijska vlada zabranjuje ilirsko ime. God. 1844 »Ilirci« štampaju neke svoje časopise u Beogradu, jer je cenzura bila stroga u Zagrebu. Iste godine Ilija Garašanin, čuveni srpski državnik, u posebnom »načrtaniju« izrađuje program za spoljašnju politiku Kneževine Srbije. U tom programu on precizira kako Srbija ima da izvršuje postepeno i po etapama oslobođenje i ujedinjenje jugoslovenskog naroda bez obzira na plemensko ime i vjeru. God. 1843. dižu se Drobnjaci u Hercegovini i uz pomoć Crnogoraca ubijaju zulumčara Smail-aga Čengića. God. 1847 Hrvati ukidaju latinski i zavode u sabor narodni jezik kao zvanični. Inače, u prvoj polovini XIX vijeka provodi se epohalna reforma književnog jezika i pravopisa na cijelome našem nacionalnom teritoriju. Kopitar, Vuk i Gaj

Stanje privrede u prvom tromjesecu 1931

Otsjek za ekonomska proučavanja pri Narodnoj Banci izdao je svoj buletin u kojemu prikazuje stanje naše privrede na raznim poljima u prvom tromjesecu ove godine. U općem pregledu toga stanja kaže se:

Nepovoljna tendencija u privrednim prilikama, koja je obilježena krajem prošle godine, preovladivala je i u toku prva dva mjeseca ove godine. U martu, međutim moglo se zabilježiti izvjesno poboljšanje u nekim granama djelatnosti. Ipak rezultati privredne djelatnosti u prvom tromjesecu ove godine bili su ispod onih u istom periodu prošle i pretpošle godine. Berzanske operacije su se smanjile za 158 od sto, a kurs akcija je bio u opadanju, naročito u poljoprivrednoj grani industrije. Ukupna vrijednost spoljne trgovine opala je za 27.2 od sto. I to jače opao izvoz (31.6 od sto) nego uvoz (22.9 od sto). Opadanje transakcija u unutrašnjoj trgovini došlo je do izraza u smanjenom broju utovarenih vagona. Skoro sve vrste državnih prihoda u opadanju su, naročito oni iz trošarinaj koji pokazuje smanjenje od 16.7 od sto. Nezaposlenost je porasla za 43.9 od sto, a kopanje ugljena za 11,7 od sto.

U prkos svim teškoćama, ipak preovladava optimizam u privrednim krugovima. Monetarna reforma je učinila najbolji utisak na stanovništvo, i ona će svakako doprinijeti da se poboljša stanje u narodnoj privredi. Osim toga se u budućnosti može gledati sa velikim povjerenjem i zbog velike energije koju zemljoradnici pokazuju u borbi sa privrednom depresijom.

Našim općinama i Školskim odborima

Donosimo do znanja odluku Banovinskog školskog odbora, o čijim ćemo i drugim odlukama opširnije pisati u narednom broju našeg lista, da će se oduzeti sve pripomoći iz prošlih godina, koje još leže neupotrebljene, ako do 1. jula o. g. ne budu odnose radnje u toku. Gdje se rad do tog vremena ne uputi, a to će ustanoviti stručna lica, oduzeće se dana pomoć i dati onamo gdje se radi. Oni, dakle, koji se oblijene izgublje pomoć koju su dobili, a ako su je već i primili moraće je vratiti.

— »Slovenac, Srb i Hrvat« — kako pjesma kaže — uvode u književnost sočni govor naših narodnih pjesama, koje su baš u taj mah zadivile Evropu i fonetički pravopis. Na taj način oni polažu solidne temelje za duhovno i kulturno jedinstvo naše rase. Jugoslovenska narodna misao dobija krila. Ona već snažno prožima život tadašnjih naraštaja. U njezinu službu stavljaju se: narodna prosvjeta, književnost i politika. Ona nadahnjuje i tr, naša najveća nacionalna pjesnikai Njegoša, Mažuranića i Prešerna, da joj se svaki na svoj način magistralno oduže. Zatim nastaje burna 1848 godina. Pod uticajem februarske revolucije u Parizu svi evropski narodi ustaju protiv reakcije. Na velikoj narodnoj skupštini mjeseca marta u Zagrebu Hrvati proklamuju nezavisnu Kraljevinu Hrvatsku, a Srbi na majskom saboru u Sremskim Karlovcima također nezavisnu Srpsku Vojvodinu.

(Nastaviće se)

Mirko Ležalč

Privred.-kulturalna Matica

Prilozi

Da počasti uspomenu pok. proto-prezvitara Save Barbića, priložio *Dalmijan Škočić*, Šibenik Din. 20. — Da počasti uspomenu *prote Save Barbića* priložio je Matici Dr. N. Subotić Din. 200.

НАШИ ДОПИСИ

Жагровић, 24. IV.

Мираз у Сјеверној Далмацији.

— Задругарство је једна прло корисна установа, и на томе се је код других напреднијих народа радило поодавно, а ради се и данас. Код нас се је ипак нешто радило и ради се полако и данас. Позната је ствар да се задругарство оснива из нужде, како би се удружени много боље могли помагати и своје невоље и недаће савлађивати. Код нас пак, а особито у Сјеверној Далмацији нарочито код сељака, има једна штеточина, која кочи наш живот, а која је нама од давнина позната, по злу а не по добру, пошто је донијела многих зала и упропашћења. Док се ми сељаци удружимо изван куће, да боље преживимо, докле се је у кући наша она штеточина, која нам кућу раздружује, дијели и понегдје потпуно упропашћује. То су наше такозване одиве (миразуше).

Ми зовемо одиве наше сестре, тетке и све оне, које нам односе дио од нашег, понајвише сиромашног, иметка. Па упитајмо се да ли је то добро и поштено и да ли то мора бити? Ово није добро, ово је велико за нас мале сељаке зло. Бадава је наше задругарство изван куће, бадава је код нас ријешење аграрне реформе, бадава су пољопривредне школе и око њих пољопривредни економисти, док се год закон о одивима не измени ми не можемо ни корака напред; дапаче више уназад.

Од ослобођења до данас стварали су се и мијењали многи и многи закони, а нико не потакну да се овај закон о миразу преуреди, јер чини ми се да смо ми у Сјев. Далмацији са овим некаквим старим законом највише оптерећени а већина и до пропасти дотјерана.

Циљ овог чланка је да се овај закон требао измени, јер је штетан. Навешћемо један случај. Један отац имао 5 кћери и једнога сина. Отац умрије а кћери се поудаше. Да! поудаше се, али свака однијела гендар од 3 до 7000 динара 2000 робе, 1000 око сватова. Сад је лако учинити рачун шта остаде јадноме њиховоме брату, а ја кажем да му је занјпрече остала торба па хајд макар гдје на рад и не враћај се док не отплатиш сестрине гендаре! Јадан брацо лутао и радио 3-4 године док нешто зарудио и кући дошао да отплати гендаре, али богме дошле и његове сеје не да виде брата него да дијеле очеву земљу. И подијелише! Одвесе свака по један дан орања. Однесоше 5 дана а није ни било него 6 дана и то шта! Сад ваља да отплати дио куће, авлије и осталог, те није друге већ продати и онај један данчић, не би ли му само кућа остала. А куда ће његова јадна дјечица? Е морају само да постану од нужде неваљали људи и које какви зликовци!

А зашто баш све то?! Ја не оспоравам тај мираз али у грани-

цама могућности. Ако има велики поглед, па нек јој се даде, али ако нема него мало земље, онда нека нико од женских у њу недира, да се заштити сваки кућни темељ од пропасти, као у Србији кажу.

Ако се овај закон не преуреди овда нема него подај оно земље, а ако нећеш, знати се шта је — парница богме! Јест парница, али мало краћа него Атлански Океан, јер ко је водио парницу, а да га она није упропастила?!

Навешћу још један случај који се је десио у моме селу. Један нећак трашио од ујака материн дио. Он је тражио много а овај није могао дати. Е нема куд, отвори се парница и кад се парница отворила јадни ујак је имао 70 оваца, 3 вола 1 краву и једног коња и кола. Парница трајала је ништа мање него 13 година и да се најпослије нијесу погодили, трајала би још више од 13 других година, али од 70 оваца остало шест, а од три вола ни једног, нема ни оне краве, а коња замијенило једно магаре.

Ето, зашто рекох, гдје узалуд наше удруживање изван куће, кад једна одива упропасти све оно што су наши чак прајдедови текли.

Завршујући овај чланак наглашавам да ме не потиче лично ништа јер ме досад ова судба није снашла, а нити има изгледа, већ једино гледам друге, који су у тим случајевима дочекали своју пропаст.

Буро Нонковић,
сељак

Биоград на мору, 31. маја.

У својем отвореном писму управљеном једном нашем суграђанину дана 3. марта о. г. у б. 91 splitske „Zastave“ госп. Ваџинић цитирао је увјеренје Државног Одвјетништва у Шибенику, да се је одустало од даљег прогона у свим кривичним парницама против њега замјетнутим. О тој одустаји ми ништа не знамо, али можемо само казати, да су неки наши опћинари придружили односним кривичним поступцима као оштећеници односно као приватни учесници, и суд их је као такве припустио те им дао на увид дотичне списе. Државно Одвјетништво нас није до данас обавјестило о тој наводној одустаји, и како је Државно Одвјетништво по закону било дуžno, да нас обавјести, и да нам тиме омогући преузимање кривичног поступка, ми не можемо да вјерујемо, да се је доиста од кривичног поступка одустало. Како реkosмо суд је дозволио приватним учесницима увид у списе кривичног поступка, и са садржајем тих списа они су упознали своје суопћинаре као интересиране странке. Госп. Ваџинићу то није било право, пак је приватне учеснике тузио суду, јер да су у току кривичног поступка изнијели „путем штампе“ доказна средства, и придржао си је, да путем суда затражи од њих „одштету“, јер да су у наводу нарушили његов углед. Ради се на име о ревизији опћине биградске обављеној у фебруару 1930. по изасланнику Кр. Банске Управе у Сплиту о дјелатности госп. Ваџинића као начелника опћине биградске. Он дакле пријети да ће затражити одштету због тога, што су приватни учесници изнијели у јавности оно што је он у опћини учинио и што је изасланник банске Управе установио. Исто онако као што је у отвореном писму горе споменутом запријетио ауктору чланка одштамpanом у овом цијенјеном листу, а у којем је изнесено било, што је ревизијом било утврђено, да је му у грло сасути све „лажи“. Суд је односну његову

тузбу због изнашања доказних средстава одбио, али оштећеног захтева још госп. Ваџинић није поставио као тужбу, а ауктору чланка још у грло „лажи“ сасуо, пак је узалудно свако наше чекање. У осталом оно, што је госп. о свему томе причао, повеће се није на другом мјесту.

Даље у наведеном отвореном писму госп. Ваџинић каже, да је остало без успјеха сакупљање потписа по селима ове опћине против њега. Ми ћемо у том погледу констатовати само чињенице. Било је на име објављено у штампи, да се дана 11 децембра одржала у Двору у присутности Нј. Вел. Краља сједница Министарског Савета, да су на тој сједници биле прихваћене важне одлуке те да је поред осталог закључено било „да се изврше промјене опћинских управа тамо, гдје стварно потреба то захтева“. Ако у иједној опћини у држави то у првом реду у нашој упропашћеној опћини стварна потреба захтева, да се опћинска управа смјени. То смо путем штампе доказали и још ћемо доказати. С обзиром на ту одлуку Министарског Савета ми смо почели, да сакупљамо потписе опћинара на молбу, којом смјену опћинске управе тражимо, служећи се основним правом грађана, да властима молбе поднашају.

Разумљиво је, да поред оваквог стања наше опћине, опћинари су listom davali potpise, već ih je bilo sakupljeno nekoliko stotina. На једном жандарми то сакупљање забранише по наредњу среског начелства у Биограду. Зна се кад власт опште управе има право, да издаје наредње жандармерији, било то по закону о унутрашњој управи било то по закону о жандармерији, али оно сакупљање потписа није изазвало никакву неред, није био угрожен јавни мир и ред, вршење овог основног права грађана у складу с интересима овог пуџанства нису се противили интереси државни, на против и те како интересима државним овдје на граници на то су ове опћинаре овлашћивали. Како реkosмо, ми смо овиме само констатовали истините чињенице. То је био једини разлог, због којег је сакупљање потписа изостало. У нашем posljednjem чланку у бр. 101 овог циј. листа казали смо, да ћемо други пут изнијети чињенице, из којих ће се видјети, какове закључке ствара опћинско вјеће у Биограду. Али да не злоробимо гостопримство, које нам госп. уредник указује, за сада ћемо споменути само један случај, који доволтно илустрира прилике у нашем опћинском вјећу.

У вјећу сједи као најугледнији члан бивши католички поп Перковић, који је уједно и опћински присједник. Тај господин, који је намјештен као писар у канцеларији адвоката г. Милана Доминиса, није из наше опћине, у опћинску касу не плаћа ни паре пореза, напротив, како се говори, он prima из оп. кесе 400 Дин. мјесечно као „чувар старина“. Ми немamo у Биограду ни клонице, ни ribarnice. градња којих била објављена још на 15 маја 1929 у броју 133 загребачких „Novosti“ под баџним насловом „Radovi на uređenju Biograda на мору“, пак тако немamo ни музеја, а музеј нам и не треба, кад осим 4-5 историјских камена ископаных пред 30 година и пчранјених у оп. затвору, других ископина немamo. I то оп. Вјеће на сједници одржаној, дана 8 априла о. г. изгласало је, наравно једногласно дневнику од 250 Дин. госп. Ваџинићу кад путује, уз путни трошак! По важећим прописима максимум је дневнице и то највиших државних фун-

кционара као на пр. Претсједника државног савета главне контроле, Врховног суда 180 Дин., а госп. Ваџинић, који би са своја два глумачка разреда (у школским годинама 1901-1902 и 1902-1903) могао да баве у државној служби по чиновничком закону као званичник и као такву pripadala би му дневница од 60 Дин., primaće дневницу за 70 Дин. већу него споменути највиши државни чиновници! Вјеће му је ту дневницу изгласало, и ако по члану 6 важеће уредбе о раду Комесара обласних самоуправа објављене у „Далматинском Службеном Гласнику“ од 24 маја 1929 члан вима опћинске управе, у колико немaju квалитике државних чиновника I категорије — а госп. Ваџинић те квалитике нема — pripada дневница као државним чиновницима II категорије I групе, dakle дневница од 130 Дин., а по истом члану уредбе опћинско вјеће је власно, да одреди и мање (dakle не више) дневнице од оних предвидених овом уредбом“. Зар би се могло и зар би се смјело казати, да је то ријешење вјећа о дневницама добро и да може бити крисно? Јели споменути закључак оп. вјећа у складу и са наредњењем госп. Мин. Финансија за исправно финансирање и газдовање у опћинама од 16 I 1929 D. P. бр. 7230, на које ми у сваком чланку апелујемо, Ми смо против тога закључку поднијели уток на Кр. Банску управу у Сплиту, којим молимо, да нам тај уток као I остале наше токе и претставке, којим питамо, да се укину незаконитости у нашој опћини чим prije riješi.

Rekosmo već više puta i ovdje i u ranijim člancima, да је наша сиромашна опћина преиздажена, а рекли смо, каково је стање опћинске штедионице, за коју опћина одговара цијетавом својом имовином.

Nisu ovo prazne fraze, već је ово фактична истина установљена званично по органима Кр. Банске Управе у Сплиту. I кад је то тако, онда није никакво чудо, да је почело dolaziti до немилх и нежељених физицких разрачунавања на улици, као на пр. 14 i 16 овог мјесеца. I ми се бојимо, да особито млади људи својим врућим temperamentom и осветничким нагонима тим разрачунавањима упадну у велико зло. Skrećemo zato najozbiljniju pažnju позваних власти на све ово и molimo ih путем јавне штампе, да велико зло предустретну нарочитим obzirom на државну границу, на којој се налазимо. Molimo ih, да уваже наше захтеве, јер њих оправдавају велике потребе и животни интереси овог народа, јер они имају свој основ у закону и јер се тако најбоље допринијети интенцијами нузног сређивања и консолидовања, за које ми имamo истинско осјећање. **Биограђанин.**

Jesam li poslao pretplatu?

Požurite spreplatom za 1930. godinu, jer će vam biti teško kad se dvije godine sustignu. Sramota se oblijeniti i upustiti ovako jeftin list. Niko se ne može pravdati da nema čime da plati, jer mi ne tražimo od siromaha sve na jedanput.

NOVI ŠTAMPARIJA — ŠIBENIK

NIKOLA ČIKATO Zastupnik.